

RELIGIE EN HET MILIEU

**PRE-UNIVERSITY CLASS
PROGRAMMA
2024**

LUCSoR

Leiden University
Centre for the
Study of Religion

Coördinator: Dr. John-Harmen Valk

Aanspreekpunt leerlingen: Jasper Rust (j.j.g.rust@umail.leidenuniv.nl)

Data en tijden van de bijeenkomsten: 26 januari; 2, 9, 16 februari; 1, 8, 15, 22 maart; van 13.15 tot 15.00.

Waar? Universiteit Leiden

Religie en het milieu

De temperaturen stijgen en de weerpatronen worden steeds onstabiel, de hoeveelheid plastic in de oceanen groeit, diersoorten sterven uit, poolkappen smelten, landbouwgrond wordt onbruikbaar en drinkvoorraden nemen af. Steeds vaker horen we in de media dit soort verontrustende berichten. Op de meest afgelegen plekken van de aarde vinden we vandaag de dag sporen van menselijke activiteit.

Dit alles roept belangrijke en prangende vragen op over hoe we met de natuur om moeten gaan. Hoe kijkt de mens naar de natuur en wat is eigenlijk onze plek daarin? Moeten we de natuur zien als iets dat gecontroleerd moet worden? En moeten we daarom nieuwe technologieën bedenken waarmee we de natuur kunnen manipuleren en beheersen? Is de natuur een bron van grondstoffen die we naar behoefte mogen gebruiken? Is de milieucrisis een technologisch probleem dat we aan kunnen pakken door nog efficiëntere machines te bouwen en alternatieve energiebronnen aan te boren? Of, anders gedacht, is de natuur een plek van goddelijke mysterie en spiritualiteit, een bron van verwondering? Kunnen we de veranderingen in de natuur een dieper religieus, spiritueel of filosofisch probleem noemen? En is de milieucrisis eigenlijk wel de meest urgente kwestie van deze tijd?

In de Pre-University Class 'Religie en milieu' zullen we ons bezig houden met al deze vragen. We maken in deze Pre-Class een reis door de tijd en bestuderen de wereld en haar verscheidenheid aan religieuze tradities. Hierdoor leren we om op verschillende manieren naar de wereld te kijken en zien we hoe er vanuit verschillende hoeken mogelijke oplossingen geboden worden voor de milieucrisis waarmee de mensheid en de planeet te maken heeft.

Deze opgedane kennis over verschillende perspectieven op het milieu kun je meenemen naar een eventuele vervolgstudie in bijvoorbeeld biologie, milieukunde, *sustainable development*, *engineering*, politicologie, religiewetenschappen en filosofie en meer.

26 januari (vrijdag)

Dr. John-Harmen Valk: “Mystery, mastery and the environmental crisis”

To read: Francis. *Encyclical Letter Laudato Si’ of the Holy Father Francis on Care for Our Common Home* (pp. 3-14, 75-86). Vatican Press. May 24, 2015. Available at:

http://w2.vatican.va/content/dam/francesco/pdf/encyclicals/documents/papa-francesco_20150524_enciclica-laudato-si_en.pdf. [Note: table of contents at end of document.]

Monbiot, George. “Why We Fight for the Living World: It’s about Love, and It’s Time We Said So.” *The Guardian*. June 16, 2015. Available at:

<http://www.theguardian.com/commentisfree/2015/jun/16/pope-encyclical-value-of-living-world>.

Goldenberg, Susan, and Sabrina Siddiqui. “Jeb Bush Joins Republican Backlash against Pope on Climate Change.” *The Guardian*. June 17, 2015. Available at: <http://www.theguardian.com/us-news/2015/jun/17/jeb-bush-joins-republican-backlash-pope-climate-change>.

Human technological power has reached a crossroads. Humanity holds the power to achieve great ends, such as combatting disease through the use of advanced medicine or bringing together groups of people around the globe through the use of information and communication technology. But it also holds the power to achieve problematic ends, such as great devastation through weapons of mass destruction or the wide-scale destruction of the environment. The question arises as to whether the environmental crisis is to be addressed simply through technological innovations or whether it is to be addressed also at a more fundamental religious, spiritual or philosophical level. We look at three answers to this question: Pope Francis who suggests that the physical world must be understood as a divinely created gift of joyful mystery to be received with gladness and praise, a politician who argues that economics will solve the crisis, and an environmental activist who identifies the environment as a source of awe and wonder that nourishes the human spirit.

2 februari (vrijdag)

Dr. Corey L. Williams: “Indigenous myths and ecology in African culture and society”

To read: Edward P. Antonio, ‘Religion and the Environment’, in *The Wiley-Blackwell Companion to African Religions*, ed. Elias Kifon Bongmba (Oxford: Blackwell Publishing, 2012): 140-152.

Throughout sub-Saharan Africa, the relationship between humans and their natural environment, including activities such as land use, has spiritual underpinnings. In this session, we will explore several indigenous cosmogonic and cosmological myths (i.e. symbolic stories about the origins, order, and structure of the universe) and how these relate not only to religious rituals and practices, but also wider understandings of society and interdependence. As will be discovered, these myths play a foundational role in African ecological conceptions about our place in the world, the intrinsic value of the environment, and how we are bound by an “integral mutuality”.

To close the session, we will reflect together on how well these conceptions relate to aspects of Dutch culture and society.

9 februari (vrijdag)

Dr. Berthe Jansen: “Boeddhisme en het milieu in de drie tijden”

Te lezen: Childs, Geoff, et al. “This is the end: Earthquake narratives and Buddhist prophecies of decline.” *HIMALAYA-The Journal of the Association for Nepal and Himalayan Studies* 40.2 (2021): 32-49.

What is the Buddhist take on environmental issues? In order to understand this, you will need to know a bit about the history, worldview and the practices of Buddhists. Most Buddhists are Asians, and many of them live in areas heavily affected by climate change. How do the changes in the environment impact on the way Buddhists see their role in the world? In Asia, but more so in the West, something called Buddhist ecology has come into existence. What is this, and how can it potentially solve environmental issues? And also, to what extent is Buddhist ecology ‘Buddhist’? In short we discuss the role of Buddhism and Buddhists in environmental issues in the ‘three times’: the past, the present, and the future.

16 februari (vrijdag)

Dr. Markus A. Davidsen: “Moderne hekserij als natuurreligie”

Te lezen: Crowley, Vivianne (1998), “Wicca as Nature Religion”, in Joanne Pearson, Richard H. Roberts & Geoffrey Samuel (eds.), *Nature Religion Today: Paganism in the Modern World*, Edinburgh: Edinburgh University Press, 170-179.

Stukken uit Sythove, Merlin (1999), *Moderne hekserij: Wicca – een portret van een natuurreligie*, Kampen: Kok [“De Godin”, “Jaarfeesten”, “Hekserij in Nederland”].

The Working Group for the Draft Pagan Community Statement on the Environment (2015), *A Pagan Community Statement on the Environment*, <http://ecopagan.com/wp-content/uploads/2015/04/A-Pagan-Community-Statement-on-the-Environment.pdf>.

Wicca, of moderne hekserij, is een nieuwe religie die draait om magische rituelen, zelfontwikkeling, de God en de Godin en – niet op de laatste plaats – om de verering van de natuur. Hoewel de meeste heksen in grote steden wonen, beschrijven ze Wicca als een natuurreligie – want in Wicca is de kosmos heilig, neemt vruchtbaarheid een centrale plaats in, en volgen de grote jaarfeesten de gang van de seizoenen. Oorspronkelijk was Wicca een ‘esoterische’ religie, dat wil zeggen een religie van geheimhouding waarin alleen de ingewijden toegang mochten hebben tot de geheime kennis en de magische rituelen. Sinds de jaren 70 van de vorige eeuw is Wicca echter drastisch veranderd – Wicca is opener geworden, en meer activistisch. Het heksen-activisme kent twee accenten, feminisme en eco-activisme, waarvan het laatste in dit college centraal staat. Vanuit de overtuiging dat de natuur bezielde is, motiveert ‘eco-Wicca’ moderne heksen om zich in te zetten voor milieubescherming en verduurzaming, en, in

de laatste jaren steeds meer, voor de strijd tegen klimaatveranderingen. Let op: de te lezen literatuur legt moderne hekserij uit vanuit het perspectief van de heksen zelf. Lees dus extra kritisch.

1 maart (vrijdag)

Dr. Yves Menheere: “China, het taoïsme en het milieu”

Te lezen: Jan De Meyer (2015), ‘Taoïsme en ecologie: Een brug naar onze tijd’, in *Inleiding taoïstische filosofie: Leven vanuit niet-doen*, Michel Dijkstra, René Ransdorp, Woei-lien Chong en Jan De Meyer (red). Leusden: ISVW uitgevers, 165-168.

Terry Kleeman (2001), ‘Daoism and the Quest for Order’, in *Daoism and Ecology*, N.J. Girardot, James Miller en Liu Xiaogan (red.). Cambridge (MA): Harvard University Press, 61-69.

Luchtvervuiling, industrialisering, de grootste uitstoot van broeikasgassen ter wereld, slechte water- en bodemkwaliteit: als “grootste vervuiler ter wereld” heeft China op het gebied van natuur en milieu geen goede reputatie. Tegelijkertijd is China ook de bakermat van “het” taoïsme, een religie waarvan aanhangers zijn beschreven als “eerste ecologisten ter wereld”. In hoeverre zijn deze tegenstrijdigheden met elkaar te rijmen? In dit college zullen we niet alleen een antwoord proberen te vinden op deze vraag, maar ook kijken in hoeverre de vraag zelf zinnig is. Waar komt het beeld van het taoïsme als natuurreligie vandaan? In hoeverre klopt dit beeld als we naar de moderne praktijk van het taoïsme kijken? Is er misschien ook iets wat we van het taoïsme, of van de taoïsten, kunnen leren?

8 maart (vrijdag) – excursie

Teylers Museum, Haarlem (Spaarne 16, 2011 CH)

Prof. Dr. Eric Jorink

Te lezen: Jorink, Eric. “The First Museum in the Netherlands? The Establishment of Teyler’s Oval Room in Historical Perspective (c.1600-1800).” In *Teyler’s Foundation in Haarlem and Its “Book and Art Room” of 1779: A Key Moment in the History of a Learned Institution*, edited by Ellinoor Bergvelt and Debora Meijers, 87-108. Leiden: Brill, 2021.

Teylers Museum, opgericht in 1784, is een unieke plaats; eigenlijk een *time capsule*. Sinds de opening is er nauwelijks meer iets veranderd, en de bezoekers wordt als het ware meegenomen terug in de tijd, naar de periode van de Verlichting. Het Museum werd opgericht om onderzoek te doen naar en kennis over te dragen over de natuur. Veel raadselen waren nog onopgelost: hoe ontstonden vulkanen? Wat was electriciteit? Hoe oud was de aarde? Waren die reusachtige botten die diep onder de grond vandaan kwamen, of de afdrukken van planten die hoog in de bergen werden gevonden, wellicht afkomstig van uitgestorven soorten? Had de Zondvloed, zoals beschreven in de Bijbel, werkelijk de hele aarde bedekt? Aan de hand van de collectie van

Teylers Museum zullen we zien hoe in de periode van de Verlichting werd nagedacht over de orde, schoonheid en doelmatigheid van de natuur, en de rol van de mens en God.

15 maart (vrijdag)

Prof. Dr. Ab de Jong: “Botsende wereldbeelden: rivieren en bergen als levende personen”

Te lezen: K.D. Alley, ‘Ganga and Gandagi: Interpretations of Pollution and Waste in Benaras’, *Ethnology* 33 (1994), 127-145.

In deze les gaan we proberen de wereld om ons heen te zien door andere ogen. Dat doen we door vier case studies kort te bespreken en te kijken welke logica – of welk wereldbeeld – er achter schuil gaat. Het gaat om twee rivieren en twee bergen. We zullen het hebben over de crisis in de vervuiling van de Ganges en de manier waarop die vervuiling door Westerse en door Indiase ogen wordt geïnterpreteerd. We zullen stilstaan bij de aardbeving die plaatsvond bij de berg Gunung Kinabalu op het eiland Borneo, nadat een groep westerse toeristen naaktfoto’s van zichzelf op de top van die berg had verspreid. We zullen het hebben over de beslissing van Nieuw-Zeeland de rivier Whanganui officieel te erkennen als een (rechts)persoon en over de beslissing van Australië om met ingang van 26 oktober 2019 de beklimming van de berg Uluru (Ayer’s Rock) te verbieden. Voor de meesten van ons geldt dat als we op reis gaan naar een van deze rivieren of bergen, we een waterstroom zien of een rotsformatie. Maar veel mensen in India, Maleisië, Australië en Nieuw-Zeeland zien iets heel anders: een moeder, een godin, een *persoon*. In deze les gaan we kijken hoe dat werkt en wat dat betekent voor nationale en internationale politiek, toerisme en ecologie.

22 maart (vrijdag)

Studentenpresentaties